

Some Methodological Considerations on Research in the Textual History of the *Pātañjala Yogaśāstra*

Philipp A. Maas, University of Leipzig

UNIVERSITÄT LEIPZIG

P. 1 of K.Ś. Āgāśe (ed.), *Vācaspatimiśra-viracitaṭīkāsamvalita-Vyāsa-bhāṣyasametāni Pātañjalayogaśūtrāṇi*, Punyākhyapattana [= Pune] 1904 (Ānandāśramasamaskṛtagranthāvalih 47).

१

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

वाचस्पतिकृतटीकासंवलितव्यासभाष्यसमेतानि

पातञ्जलयोगसूत्राणि ।

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

वाचस्पतिकृतटीकासंवलितव्यासभाष्यसमेतानि

पातञ्जलयोगसूत्राणि ।

3

(तत्र समाधिपादः प्रथमः ।)

4

(अथ व्यासभाष्यम् ।)

6

(अथ पातञ्जलसूत्राणि ।)

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

वाचस्पतिकृतटीकासंवलितव्यासभाष्यसमेतानि

पातञ्जलयोगसूत्राणि ।

3

(तत्र समाधिपादः प्रथमः ।)

4

(अथ व्यासभाष्यम् ।)

5

*यस्त्यक्त्वा रूपमाद्यं प्रभवति जगतोऽनेकधाऽनुप्रहाय
प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषमविषधरोऽनेकवक्त्रः सुभोगी ।
सर्वज्ञानप्रसूतिर्भुजगपरिकरः प्रीतये यस्य नित्यं
देवोऽद्वीशः स वोऽव्यातिसत्विमलतनुयोगदो योगयुक्तः ॥ १ ॥

6

(अथ पातञ्जलसूत्राणि ।)

“May he, who, having abandoned his primal form, exercises his power to show kindness to the world in many ways—he with the beautiful hood and many mouths, possessed of deadly poison and yet abolishing the mass of hindrances—he the source of all knowledge, and whose girdle of attendant snakes produces continual pleasure,—may he, the divine Lord of Serpents, protect you, with his stainless body—he, the giver of concentration (yoga), and himself concentrated in concentration” (WOODS (1914), p. 3).

* अयं श्लोको घ. पुस्तके नास्ति । वाचस्पतिमिश्रैरेतच्छ्लोकस्य व्याख्या न हृता
विज्ञानभिक्षुणा तु व्याख्यानं कृतम् ।

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

वाचस्पतिकृतटीकासंवलितव्यासभाष्यसमेतानि

पातञ्जलयोगसूत्राणि ।

3

(तत्र समाधिपादः प्रथमः ।)

4

(अथ व्यासभाष्यम् ।)

5

*यस्त्यक्त्वा रूपमात्रं प्रभवति जगतोऽनेकधाऽनुप्रहाय
प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषमविषधरोऽनेकवक्त्रः सुभोगी ।

सर्वज्ञानप्रसूतिर्भुजगपरिकरः प्रीतये यस्य नित्यं
देवोऽहीशः स वोऽव्यातिसतविमलतनुयोगदो योगयुक्तः ॥ १ ॥

6

(अथ पातञ्जलसूत्राणि ।)

7

अथ योगानुशासनम् ॥ १ ॥

8

अथेत्ययमधिकारार्थः ।

“May he, who, having abandoned his primal form, exercises his power to show kindness to the world in many ways—he with the beautiful hood and many mouths, possessed of deadly poison and yet abolishing the mass of hindrances—he the source of all knowledge, and whose girdle of attendant snakes produces continual pleasure,—may he, the divine Lord of Serpents, protect you, with his stainless body—he, the giver of concentration (yoga), and himself concentrated in concentration” (WOODS (1914), p. 3).

* अयं श्लोको घ. पुस्तके नास्ति । वाचस्पतिमिश्रैरेतच्छ्लोकस्य व्याख्या न कृता
विज्ञानभिक्षुणा तु व्याख्यानं कृतम् ।

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

वाचस्पतिकृतटीकासंवलितव्यासभाष्यसमेतानि

पातञ्जलयोगसूत्राणि ।

3

(तत्र समाधिपादः प्रथमः ।)

4

(अथ व्यासभाष्यम् ।)

5 *यस्त्यक्त्वा रूपमाद्यं प्रभवति जगतोऽनेकधाऽनुग्रहाय
प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषमविषधरोऽनेकवक्त्रः सुभोगी ।
सर्वज्ञानप्रसूतिर्भुजगपरिकरः प्रीतये यस्य नित्यं
देवोऽहीशः स वोऽव्यातिसतविमलतनुर्योगदो योगयुक्तः ॥ १ ॥
(अथ पातञ्जलसूत्राणि ।)

6

अथ योगानुशासनम् ॥ १ ॥
अथेत्ययमधिकारार्थः ।

7

8

“May he, who, having abandoned his primal form, exercises his power to show kindness to the world in many ways—he with the beautiful hood and many mouths, possessed of deadly poison and yet abolishing the mass of hindrances—he the source of all knowledge, and whose girdle of attendant snakes produces continual pleasure,—may he, the divine Lord of Serpents, protect you, with his stainless body—he, the giver of concentration (yoga), and himself concentrated in concentration” (WOODS (1914), p. 3).

* अयं श्लोको घ. पुस्तके नास्ति । वाचस्पतिमिश्रैरेतच्छ्लोकस्य व्याख्या न कृता
विज्ञानभिक्षुणा तु व्याख्यानं कृतम् ।

मो०भा०

१

५ गश्रीगणेशायनमः ॥ ॥ यस्त्यक्त्वारूपमाद्यं भेषेवतिजगतोनेकधाऽनुग्रहाय प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषम
विषधरोनेकवक्त्रः सुभोगी ॥ सर्वज्ञानप्रसूतिर्भुजगपरिकरः प्रीतये यस्य नित्यं देवोऽहीशः स वोऽव्याति-
तविमलतनुर्योगदो योगयुक्तः ॥ १ ॥ ७ अथ योगानुशासनं ॥ १ ॥ ८ अथेत्ययमधिकारार्थः ॥ योगानुशास-

1

ॐ तत्सद्गुरुणे नमः ।

2

3

4

5

6

7

8

अथ योगानुशासनम् ॥ १ ॥
अथेत्ययमधिकारार्थः ।

folio 1v of ms. no. 395/2 in the collection Jinabhadrasūri tāḍapatrīya gramth bhamdār-jaisalmer durg, Jaisalmer, dated ca. 1143 CE

1

7

8

७ उंपरमात्मनेनमवाच्छाप्याग्नुशासनं अथ यमाखकाराद्वायाग
विक्षिप्तमकायं निरहमिति विन्नेन्द्रियमयत्वं विक्षिप्तमयत्वं विक्षिप्तमयत्वं
एतत्वात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्विनिश्चावमानुखीकृतात्तिसत्त
गृतस्तुपरिष्ठाप्तात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्वं संप्रज्ञानः समा
न्नयन्नात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्वं प्रख्याप्तिविनिश्चावमानुखीकृतात्तिसत्त

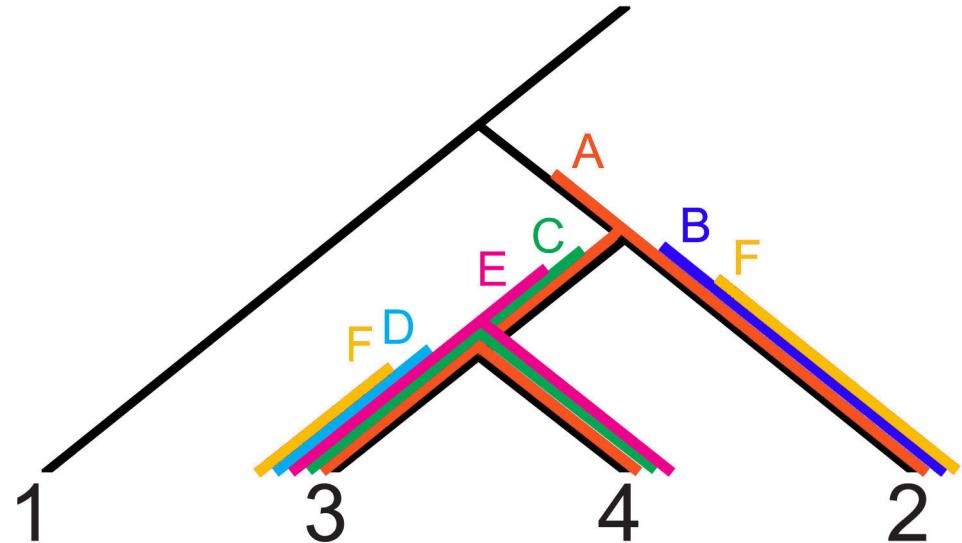
१०३

८ उशासनं प्रागशस्त्रमध्यहतं विदितव्या ॥ अ० ॥
प्रसङ्गनीष्टतः समावर्त्तयागप्रसङ्गवर्त्तत्यत्त्वं गाप्त्य० ॥
प्रज्ञातात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्वं सत्तिवितक्षानुगतात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि संवृश्च
खः तस्य लक्षणात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्वं प्रख्याप्तात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि संवृश्च
लक्षणात्तिवल्लशाहकम्भिर्वन्नानि ल्लभयत्वं प्रख्याप्तिविनिश्चावमानुखीकृतात्तिसत्त

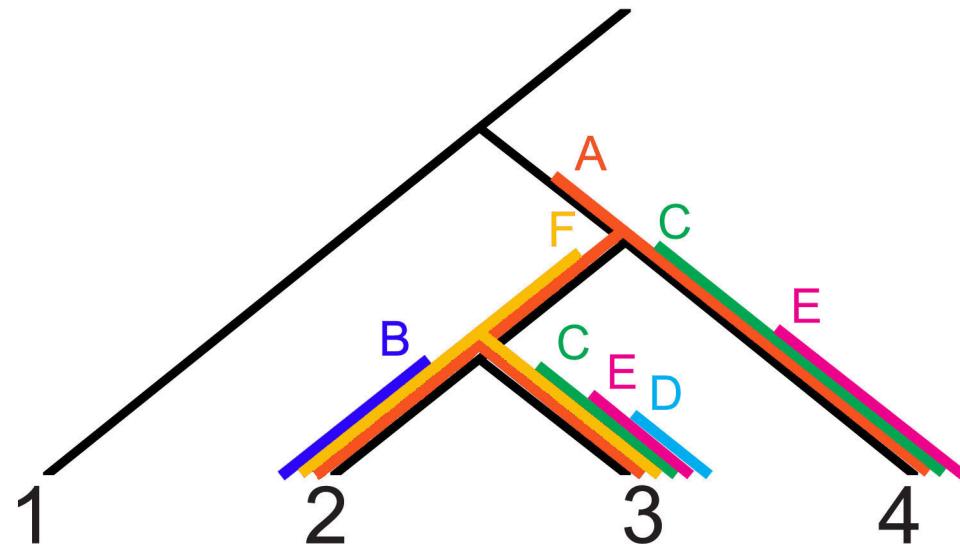
Manu-
scripts

	Variant Readings					
	A	B	C	D	E	F
1	no	no	no	no	no	no
2	yes	yes	no	no	no	yes
3	yes	no	yes	yes	yes	yes
4	yes	no	yes	no	yes	no

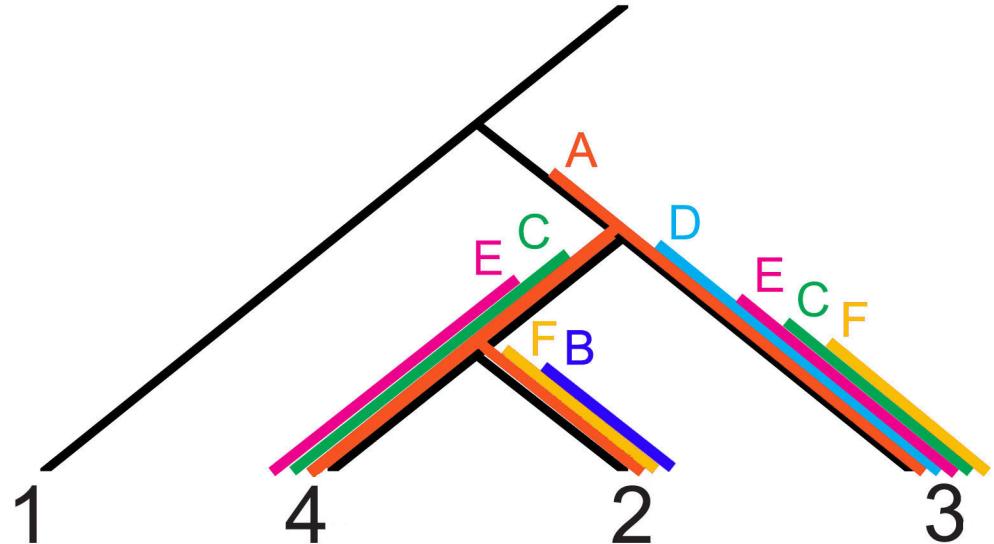
Stemma (a): 7 steps long

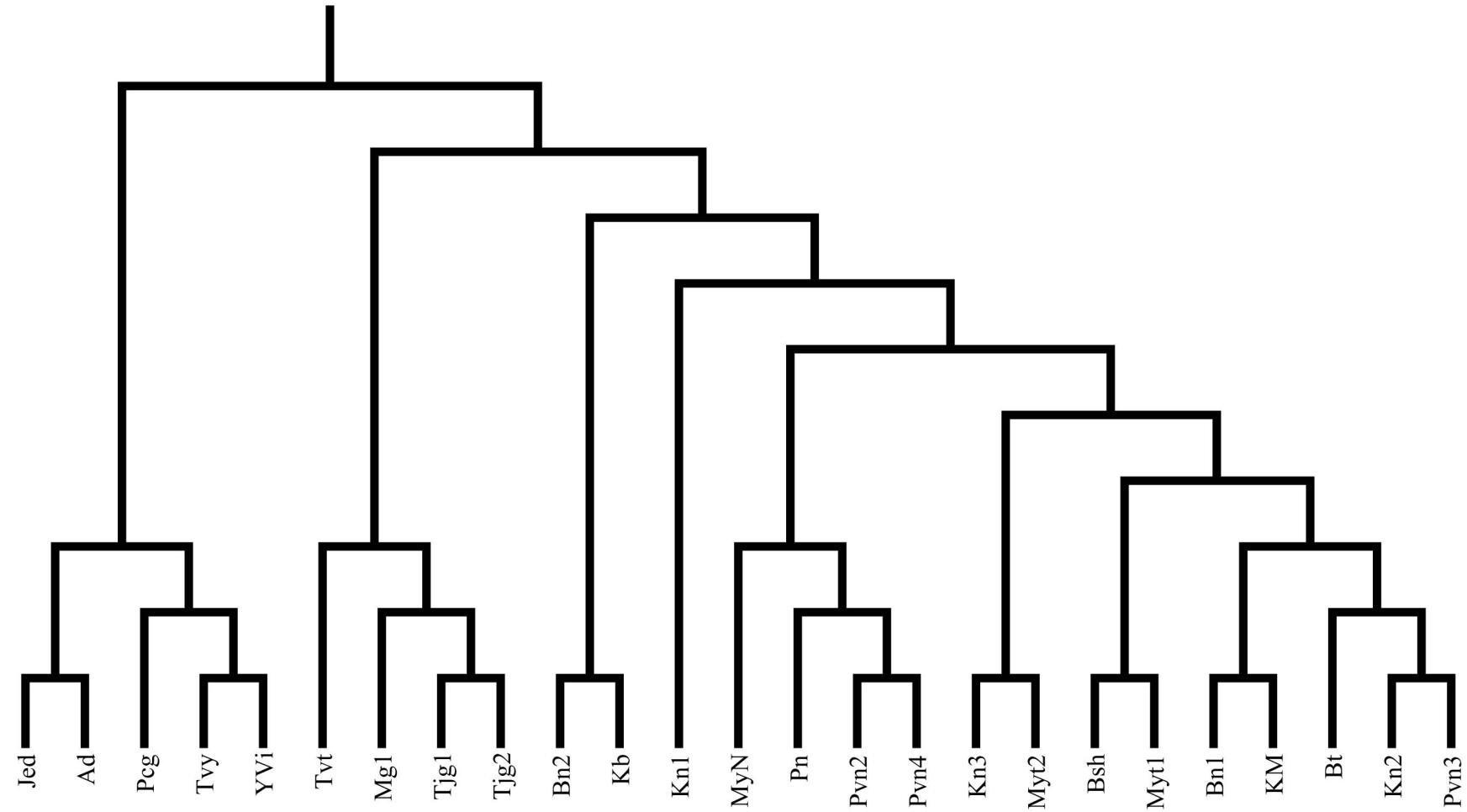
Stemma (c): 8 steps long

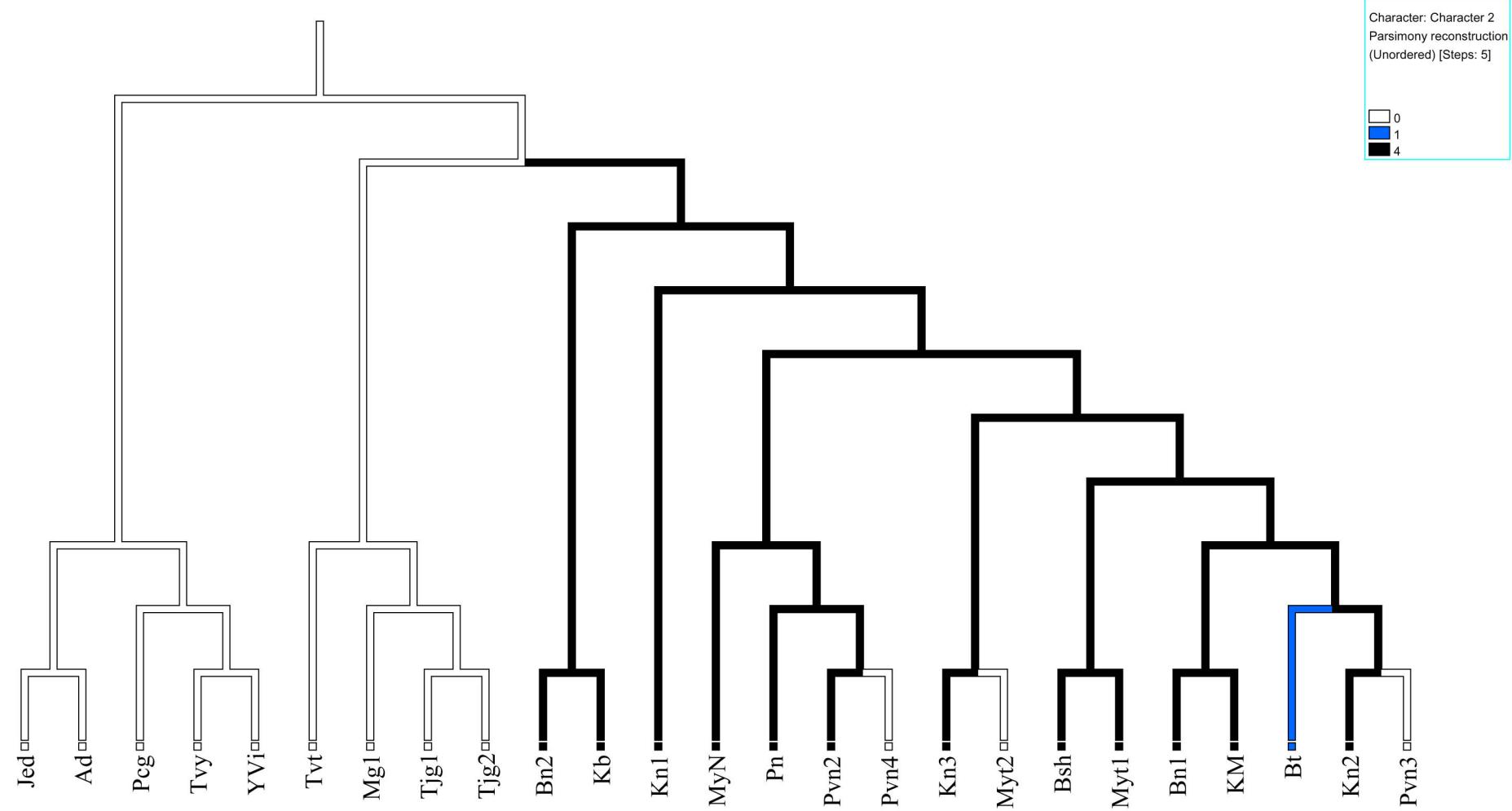
Stemma (b): 9 steps long

Rooted phylogenetic tree of the transmission of the PYŚ

The existence/nonexistence of the stanza “yas tyaktvā ...” in some manuscripts of the PYŚ

PYŚ 1.29,3–5 (simplified):

On the Double Result of Theistic Yogic Meditation

ye tāvad antarāyā vyādhiprabhtayas te tāvad īśvarapraṇidhānān na bhavanti. svapuruṣadarśanam
apy asya bhavati: yathaiveśvaraḥ śuddhaḥ prasannaḥ kevalo 'nupasargas tathāyam api buddheḥ
pratisaṁvedī **madīyah** puruṣaḥ ity **adhigacchatīti**.

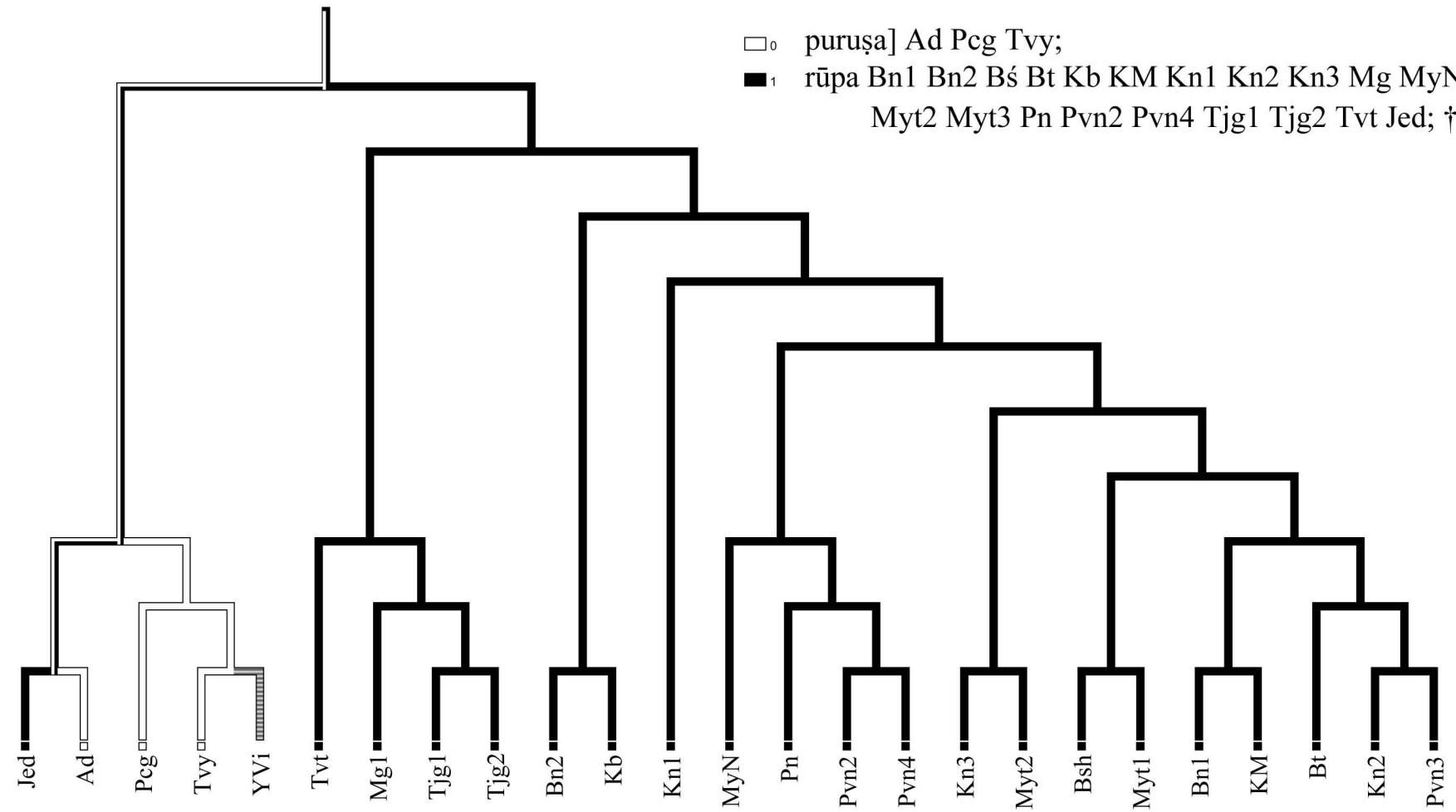
puruṣa] Ad Pcg Tvy; rūpa Bn1 Bn2 Bś Bt Kb KM Kn1 Kn2 Kn3 Mg MyN Myt1 Myt2 Myt3 Pn Pvn2 Pvn4 Tjg1 Tjg2 Tvt Jed; †
YVi

madīyah] Ad Mg1 Pcg Tvy Jed YVi; yaḥ Bt Kn2 Kn3 Myt1 Myt2 Pn Pvn2 Pvn4; om. Bn Bś Kb KM Kn1 MyN Myt3 Tjg Tvt
ity] Ad Mg1 Pcg Tjg1 Tvy Jed YVi; ity evam Bn1 Bt KM Kn2 Pvn3; tam Bn2 Bś Kb Kn1 Myt2 Myt3 Pn Pvn2 Pvn4 Tjg2;
ta<*>m Kn3; ta īśvara ity evam Myt1; tama MyN; (sva)m Tvt

svapuruṣadarśanam apy asya bhavati

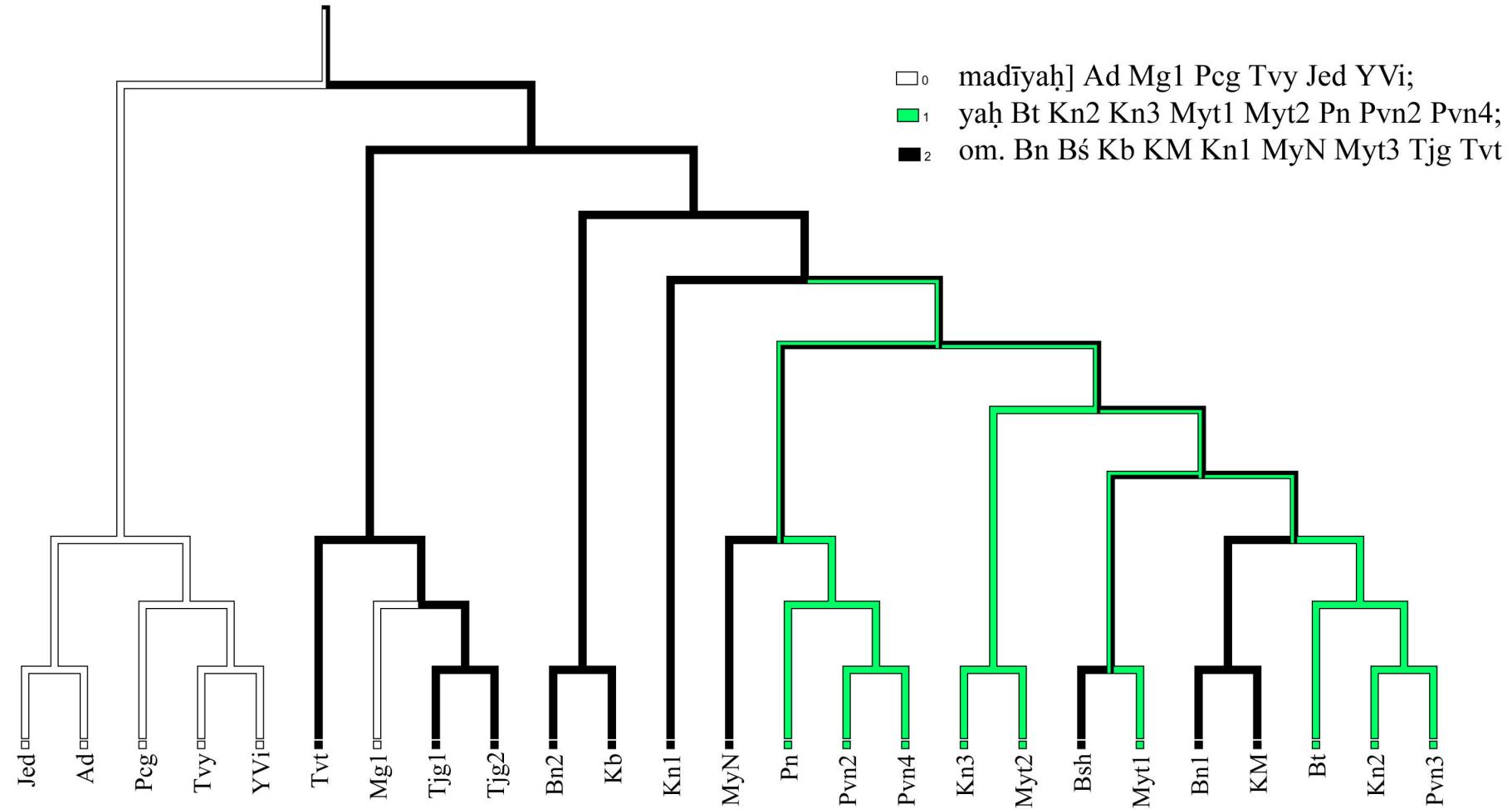
□₀ puruṣa] Ad Pcg Tvy;

■₁ rūpa Bn1 Bn2 Bś Bt Kb KM Kn1 Kn2 Kn3 Mg MyN Myt1
Myt2 Myt3 Pn Pvn2 Pvn4 Tjg1 Tjg2 Tvt Jed; † YV

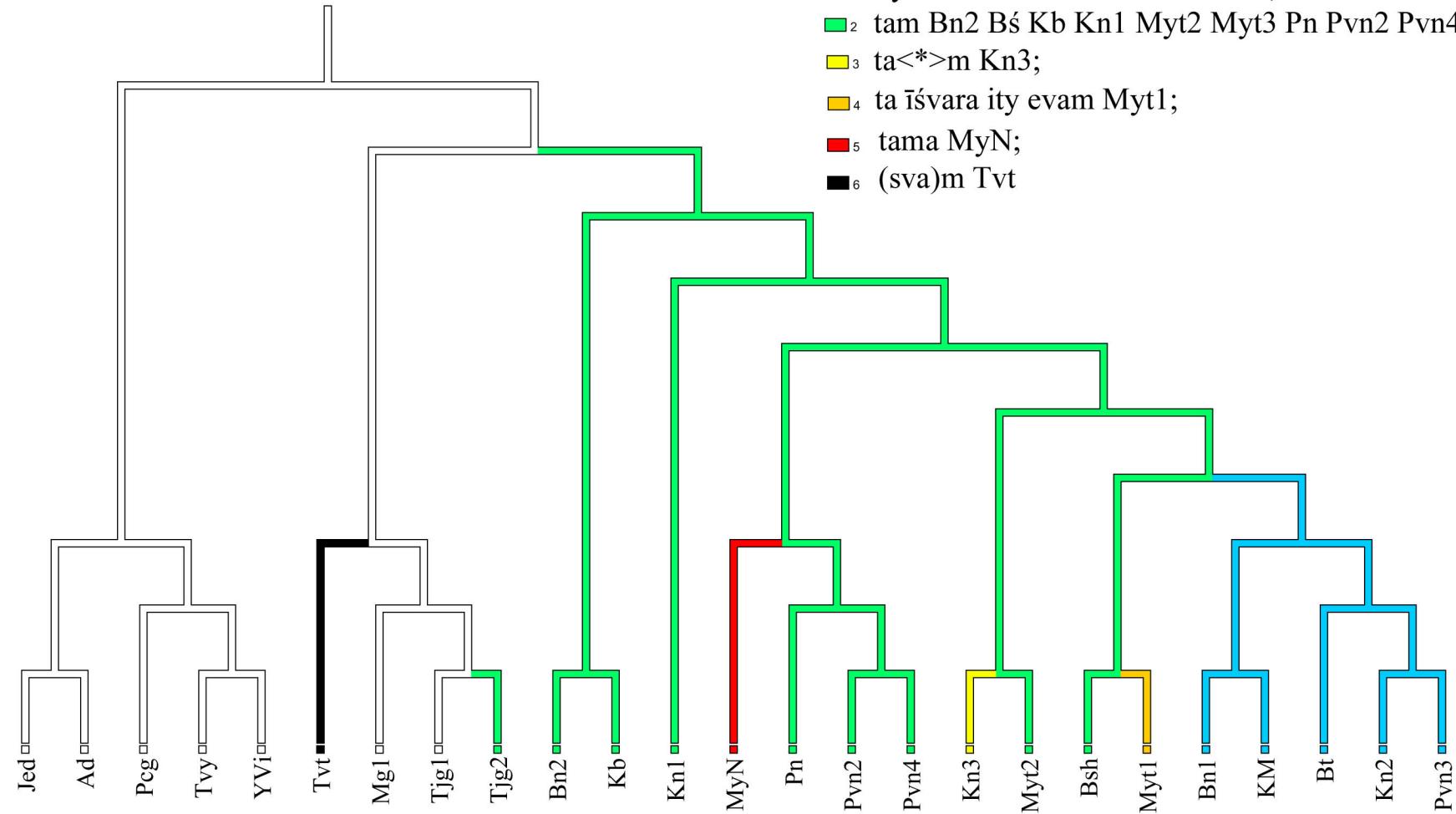
Vācaspatimiśra I on PYŚ 1.29 (TV 1.29, ed. Āgaśe 1904 = ĀĀSS 47, p. 33.7–9)

प्रतीचश्चेतनस्याधिगमो
ज्ञानं स्वरूपतोऽस्य भवत्यन्तराया वक्ष्यमाणास्तदभावश्च । अस्य विवरणं—ये ताव-
दिति । स्वमात्मा तस्य रूपम् । रूपग्रहणेनाविद्यासमारोपितान्धर्मान्निषेधति ।

yathaiveśvaraḥ śuddhaḥ prasannaḥ kevalo 'nupasargas tathāyam api buddheḥ pratisaṁvedī madīyah
puruṣaḥ ity adhigacchatī

- ₀ ity] Ad Mg1 Pcg Tjg1 Tvy Jed YVi;
- ₁ ity evam Bn1 Bt KM Kn2 Pvn3;
- ₂ tam Bn2 Bś Kb Kn1 Myt2 Myt3 Pn Pvn2 Pvn4 Tjg2;
- ₃ ta<*>m Kn3;
- ₄ ta īśvara ity evam Myt1;
- ₅ tama MyN;
- ₆ (sva)m Tvt

PYŚ 2.46, on posture, (excerpt)

uktāḥ saha siddhibhir yamaniyamāḥ, āsanādīnīdānīṁ vakṣyāmaḥ. tatra *sthirasukham āsanam* (*sūtra 2.46*) — tad yathā: ... **sthiraprasrabdhīr** yathāsukham cety evamādi — *prayatnaśaithilyānanyasamāpattibhyām* (*sūtra 2.47*) bhavati, iti vākyāśeṣaḥ.

Variant Readings: **2.46 sthira-**] P^E Bⁿ¹ Bⁿ² B^ś Je^d K^b Kⁿ¹ Kⁿ² M^{g2} My^{t3} Pⁿ TV; sthita A^d P^c
T^y YVi **-prasrabdhīr]** YVi; prasyabdhīr T^y; prasravidhiḥ A^d; prasrabdhām K^b TV;
prajñām P^c^g; sukham P^E Bⁿ¹ Bⁿ² B^ś Je^d Kⁿ¹ Kⁿ² M^{g2} My^{t3} Pⁿ

A critical edition of the posture passage of the *Pātañjalayogaśāstravivarana*
(*Vivarana* 2.46–48)

sthitaprasrabdhiḥ — anyenāpi prakāreṇa svayam utprekṣyā sthitaprasrabdhiḥ. anāyāso yena bhavati tad apy āsanam sthitaprasrabdhir nāma.

TVai 2.46, on postures, (excerpt)

yena samsthānenāvasthitasya sthairyam̄ sukham̄ sidhyati tad āsanam̄ *sthiraprasrabdham*.
tatra bhagavataḥ sūtrakārasya sam̄matam.

sthira] P^E V^E sthiram J_{TV} **prasrabdham]** J_{TV}; sukham V^E; mukham P^E

Sigla	Witnesses
J _{TV}	Devanāgarī on palm leaf, Ms. no. 395/2 in the collection <i>Jinabhadrasūri tādapatrīya gramth bhamdār-jaisalmer durg</i> , fols. 91r5–92r3.
P ^E	<i>TVai</i> as printed in Āgāše 1904.
V ^E	<i>TVai</i> as printed in Nārāyaṇamiśra 1971.